

DOI: 10.31548/hspedagog2021.03.032

УДК 159.955:378-057.87

**СТИЛЬ МИСЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ
ЯК НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ПРОБЛЕМА****ІВАНОВА І.О.**, аспірантка І р. н. Гуманітарно-педагогічного факультету спеціальності «Психологія»**Національний університет біоресурсів і природокористування України**E-mail: dr.innaivanova@gmail.com**МАРТИНЮК І.А.**, канд. психол. наук, доцент, в. о. завідувача кафедри психології **Національний університет біоресурсів і природокористування України**E-mail: martirene@ukr.net

Анотація. У статті обґрунтовані вихідні положення наукового дослідження стилю мисленнєвої діяльності сучасної студентської молоді. Стиль мислення розглядається як система інтелектуальних стратегій, прийомів, навичок та операцій особистості, що використовується нею в мисленнєвій діяльності. Зауважується зв'язок стилю мислення із когнітивним стилем як способом сприймання та обробки інформації. Зазначається, що ефективність учбової діяльності студентів значною мірою залежить від того, наскільки добре поєднується методика викладання із домінуючими стильовими характеристиками їх мисленнєвої діяльності. Звертається увага на кліповість як характерну особливість стилю мислення сучасної студентської молоді. Зауважується, що схильність до відтворення різнорідних об'єктів, без зв'язних елементів між ними, які характеризуються нелогічністю, різнорідністю і високою швидкістю переключення між фрагментами інформації, веде до ускладнень формування бажаної якості мислення студентів – критичності як здатності до оцінки достовірності, точності чи цінності чогось, здатності шукати і віднаходити причини й альтернативні точки зору, сприймати ситуацію в цілому чи змінити свою позицію на підґрунті фактів та аргументів. Зазначається, що для оптимізації навчального процесу у ЗВО необхідно підбирати такі методи викладання, які б забезпечували ефективність мисленнєвого процесу студентів.

Ключові слова: стиль мислення, мисленнєва діяльність, студентська молодь, когнітивний стиль, стильові характеристики мисленнєвої діяльності.

Актуальність. Сучасний етап розвитку суспільства з його електронними носіями, оцифрованими бібліотечними джерелами, мережею Інтернет та його можливостями вимагає нових умінь від фахівців різних профілів, а саме: цілісно мислити, бути інноваційним, синтезувати інформацію, вирішувати проблеми творчим шляхом. Відтак, заклади вищої освіти мають перелаштуватись на зміну парадигми освітньої діяльності – від опанування величезних обсягів інформації до формування ефективного професійно-орієнтованого стилю мисленнєвої діяльності студента.

Студенти приходять в університети зі сформованими особливостями мислення, що впливають на пізнавальну діяльність, якою вони займаються. Переважаючий стиль мислення веде до певної переваги у стилі навчання, визначає домінуючий когнітивний стиль, в якому особистість отримує та обробляє інформацію. Відтак, для забезпечення ефективного навчання студентів необхідне знання стильових характеристик їх мисленнєвої діяльності та добір відповідних методів викладання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інтерес до стильових

особливостей діяльності особистості виник у зв'язку з нагромадженням інформації про значні індивідуальні відмінності, що спостерігалися при вивченні перцептивних процесів. У результаті активного пошуку різні автори (Г. Уїткін, Дж. Клейн, Дж. Каган, М. Холодна та ін.) незалежно один від одного описали близько двох десятків стійких прийомів оперування інформацією – когнітивних стилів. В останні роки увага дослідників та практиків прикута до проблем формування критичного мислення майбутніх фахівців різних галузей [1; 6; 11 та ін.] та особливостей кліпового мислення студентства й необхідності його врахування в методиці викладання [3; 7; 13 та ін.]. Однак на сьогодні в психолого-педагогічній науці відсутні дослідження системи характеристик стилю мислення студентської молоді та розробки рекомендацій з їх урахування в освітньому процесі ЗВО.

Мета – обґрунтувати вихідні положення наукового дослідження стилю мисленнєвої діяльності сучасної студентської молоді.

Методи. Застосовано методи теоретичного аналізу та узагальнення даних наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених.

Результати. Кожен із нас мислить у межах того стилю, що склався в процесі життя, часто вважаючи, що цей стиль є оптимальним [5].

Стиль мислення – це система, що володіє відносно постійним ядром, структурою, вибірковістю до зовнішніх впливів. Це відкрита система інтелектуальних стратегій, прийомів, навичок та операцій, яку людина використовує в процесах мислительної діяльності і до якої особистість схильна в силу своїх індивідуальних особливостей [5].

За Ю. П. Платоновим, під час прийняття рішення ми так чи інакше застосовуємо набір певних мислительних стратегій. Кожен набір

стратегій має свої слабкі і сильні сторони. Кожен може бути корисним у деякій конкретній ситуації, але може і привести до катастрофи. Не дивлячись на це, кожен із нас опановує лише один або два набори стратегій та застосовує їх протягом всього життя, незалежно від характеру ситуації. Ми рідко вдаємось до пошуку нових шляхів мислення, хоча цим могли б підвищити свою адаптованість до проблемних ситуацій і подій повсякденного життя [5].

Стили мислення починають складатись у дитинстві і розвиваються упродовж всього життя людини [5].

Частіше за все, коли говорять про стиль мислення індивіда, то мають на увазі його домінуючий стиль.

Стиль мислення пов'язаний із когнітивним стилем – індивідуально-своєрідним способом переробки інформації про своє оточення у вигляді індивідуальних відмінностей сприймання, аналізу, структурування, категоризації, оцінювання того, що відбувається. Такі відмінності утворюють певні типові форми когнітивного реагування, щодо яких групи людей схожі або відрізняються один від одного [12].

М. О. Холодна [12] описує такі когнітивні стилі особистості:

1. Полезалежність – полenezалежність. Ці стилі пов'язані з мірою свободи від зовнішніх референтів, тобто мірою орієнтації людини під час прийняття рішень на наявні в неї знання та досвід, а не на зовнішні орієнтири, якщо вони вступають в суперечність з її досвідом.

Особистісні відмінності полезалежних та полenezалежних людей проявляються багатогранно. Полenezалежні люди більш успішні в інтелектуальній діяльності, обирають сферу діяльності, що вимагає високої самостійності у засобах досягнення поставленої цілі. Полезалежні більш комунікабельні, відкриті до соціальних контактів, обирають такий вид занять, у якому засоби діяльності наперед

задані, визначені, віддають перевагу колективному виконанню задачі. Полезалежні більш піддаються різним ілюзіям сприймання. Для полезалежних картинка, яку вони сприймають, значно більше структурована, ніж для полезалежних, тобто якості об'єкта сприймаються самостійно, окремо від інших об'єктів, що сприймаються одночасно з ним.

2. Вузкий – широкий діапазон еквівалентності. Переважання вузького діапазону (аналітичність) свідчить про те, що людина схильна шукати відмінності у сприйманих об'єктах. Такі люди легко пораються із завданнями, що вимагають звертати увагу на багато різних аспектів. При цьому краще не давати їм для запам'ятовування велику кількість інформації відразу – треба розбивати її на частини. Широкий діапазон (синтетичність) орієнтує людину на пошук спільного між об'єктами. Люди з переважанням цього типу когнітивного стилю можуть сприймати і запам'ятовувати великий обсяг інформації відразу. Але краще не давати їм для вирішення декілька різнопланових задач одразу.

3. Широта категорії. Відбиває міру суб'єктивної диференціації однієї єдиної категорії (різні варіації значення категорії «великий», міру розмежування різних відтінків червоного кольору тощо). Таким чином, вузькі категоризатори схильні специфікувати свої враження та обмежувати сферу застосування певної категорії, тоді як широкі категоризатори, навпаки, схильні підводити під одну категорію велику кількість прикладів, що підтверджують її.

4. Ригідний – гнучкий пізнавальний контроль. Люди з ригідним контролем важче переключаються з одного способу переробки інформації на інший, наприклад, зі сприймання слів на сприймання зображень. Вони потребують попередньої підготовки до

зміни діяльності, перерви між різними типами робіт. Люди із гнучким пізнавальним контролем легко переходять з одного типу сприймання і переробки на інший. Їм можна одночасно давати інформацію, представлену в різних формах, наприклад, текстову і графічну. Вони не потребують пауз між видами діяльності.

5. Толерантність до нереалістичного досвіду. Люди з домінуючою низькою толерантністю у двозначних чи невизначених ситуаціях з труднощами можуть сприйняти інформацію чи досвід, що суперечить наявним у них знанням. У навчанні таким людям важливо розвивати креативність, що допоможе розглядати складну ситуацію з різних ракурсів. Зате їм легко виконувати задачі за заданим шаблоном. Висока толерантність буде сприяти тому, що найбільш неоднозначні ситуації будуть з успіхом вирішуватись завдяки готовності подивитись на них з іншого боку. Люди з таким когнітивним стилем креативні і легко знаходять нові рішення, але з труднощами можуть дотримуватись одного заданого алгоритму під час вирішення задач.

6. Фокусуючий – скануючий контроль. Цей поділ когнітивних стилів стосується уваги. Люди зі скануючим контролем розподіляють свою увагу рівномірно за всіма об'єктами. Вони можуть сприймати велику кількість інформації відразу, але їм складно зосередитись на чомусь одному за наявності декількох об'єктів. Якщо потрібне детальне вивчення, то їм треба подавати матеріал обмежено. Фокусуючий контроль, навпаки, сприяє тому, що людина може зосередитись на одному об'єкті чи детально його вивчити, але сприймання декількох об'єктів одночасно буде викликати труднощі. Учням, студентам із цим типом контролю краще подавати матеріал поступово, малими дозами.

7. Згладжування – загострення. Згладжування проявляється в тому,

що інформація, яка запам'ятовується людиною, позбавлена великої кількості деталей, вона ніби спрощується. Для детального запам'ятання таким людям рекомендовано подавати інформацію малими порціями і на більш тривалий час. Це допоможе їх краще відкласти у пам'яті. Люди, схильні до загострення, здатні запам'ятати інформацію дуже чітко і в усіх деталях. Їм досить легко дається збереження в пам'яті великої кількості об'єктів у деталях. Якщо такого запам'ятання не треба, то слід просто обмежити час пред'явлення інформації.

8. Імпульсивність – рефлексивність. Імпульсивна людина приймає рішення швидко, а в ситуації альтернативного вибору здатна визначитись моментально. Учні, студенти з такою характеристикою легко дають швидку відповідь, але нерідко роблять помилки. Їх слід закликати подумати ще, не запитувати відразу, навіть якщо вони готові відповісти. Люди, схильні до рефлексії, спочатку про себе висувають різні гіпотези і перевіряють їх, і лише потім дають відповідь. Таким школярам та студентам слід давати більше часу на прийняття рішення, не вимагати моментальної відповіді. Зате помилки вони роблять значно рідше.

9. Конкретна – абстрактна концептуалізація. Для конкретної концептуалізації властива схильність до чорно-білого мислення, залежність від статусу й авторитету, нетерпимість до невизначеності, стереотипність рішень, ситуативний характер поведінки, менша здатність мислити в термінах гіпотетичних ситуацій тощо. Люди з абстрактною концептуалізацією схильні до високої диференціації, високої інтеграції понять. Для них характерна свобода від безпосередніх властивостей ситуації, орієнтація на внутрішній досвід у поясненні фізичного й соціального світу, схильність до

ризиків, незалежність, гнучкість, креативність тощо.

10. Когнітивна простота – складність. Когнітивна простота зумовлює таке розуміння та інтерпретацію отриманих даних, за яких враховується мала кількість різних критеріїв. Тобто, виносячи судження про когось, людина буде звертати увагу на зовнішні дані чи вже відомі відомості, не здійснюючи глибокого аналізу. Таким учням та студентам добре даються задачі з чітко визначеною кількістю змінних і чіткими умовами. Математику вони люблять більше, ніж літературу та інші дисципліни, де треба враховувати явища, яких не видно на перший погляд. Їм слід додатково пояснювати складний матеріал, допомагати вловлювати приховані зв'язки. Люди з когнітивною складністю сприймають об'єкт чи інформацію в усій повноті та враховують усі можливі зв'язки, виносячи судження. Учні, студенти з цим когнітивним стилем добре пораються із задачами, що вимагають глибокого аналізу та виявлення прихованих факторів. Але вони часто схильні приписувати чомусь характеристики, якими даний об'єкт не володіє. Тоді їх слід зупинити, просячи зосередитись на конкретних аспектах.

Усі згадані стилі в тій чи іншій мірі, у певному полюсі властиві кожній людині. Але не у всіх людей вони доходять до крайніх значень, а можуть перебувати у середньому прояві.

Ю. П. Платонов вслід за А. Харрісоном та Б. Бремсоном (1981) [5] виокремлює такі стилі мислення:

1. Синтетичний стиль. Основна стратегія – діалектика. Синтезувати – означає створювати щось якісно нове та оригінальне з речей чи ідей, які самі по собі схожими якостями не володіють і виглядають такими, що різко відрізняються один від одного, а іноді цілком несумісні. Улюблена форма мислення людей із цим стилем – мисленнєвий експеримент («А що

якщо...?»). Такі люди надзвичайно чутливі до суперечностей у міркуваннях інших, відчувають підвищений інтерес до парадоксів і конфліктів ідей. Вони часто зацікавлені у виникненні таких конфліктів і можуть провокувати їх, задаючи несподівані, гострі «сократівські» питання з метою з'ясування вихідних позицій іншої сторони.

2. Ідеалістичний стиль. Основна стратегія – асоціююче мислення. Люди з таким стилем володіють широким поглядом на речі, схильні до інтуїтивних, глобальних оцінок і не мучать себе детальним аналізом проблем з опорою на багатство фактів та формальну логіку. Вони відчувають підвищений інтерес до цілей, потреб, мотивів, людських цінностей. Добре вміють формулювати цілі, і не лише свої. Переконані, що люди здатні домовитись про що завгодно, як тільки дійдуть до згоди відносно цілей. Їх мислення рецептивне – легко і без внутрішнього спротиву сприймають різні ідеї, позиції, пропозиції.

3. Прагматичний стиль. Основна стратегія – всебічне врахування можливостей. Люди з таким стилем мислення вирізняються схильністю до пошуку нових способів задоволення своїх та чужих потреб з використанням лише тих матеріалів та інформації, що лежать у них під рукою. Намагаються якомога швидше отримати конкретний результат. Володіють здатністю вловлювати запит та пропозицію у найширшому значенні цих слів. Раді діляться своїми міркуваннями з іншими, завжди готові до співпраці, з ентузіазмом включаються у процес колективного мислення й прийняття рішень, проявляючи щирий інтерес до формулювання стратегій і тактик швидкого досягнення цілей. Люди з таким стилем мислення досить гнучкі й адаптивні як у плані мислення, так і в плані поведінки. Зазвичай володіють добре розвинутими навичками

спілкування, здатні поставити себе на місце іншої людини.

4. Аналітичний стиль. Основна стратегія – пошук найкращого шляху. Для людей з цим стилем мислення властива логічна, методична, ретельна й обережна стратегія вирішення проблем. Перш, ніж прийняти рішення, вони розробляють детальний план і намагаються зібрати якомога більше інформації, тому часто виграють. Схильні бачити світ логічним, впорядкованим, раціональним, передбачуваним. Погано переносять невідомість, невизначеність, хаос. Цінують знання, серйозно ставляться до навчання і з самого дитинства опановують багато теорій, які допомагають їм пояснювати події і наводити порядок в оточуючому світі. Окрім того, вони поважають авторитети, не люблять змінювати свої погляди, пристрасті, намагаються регулярно застосовувати набуті теоретичні знання на практиці. З часом процес застосування набутих «теорій» доводиться до автоматизму і перестає ними усвідомлюватися. Коли з'являється проблема, такі люди, намагаються віднайти формулу, процедуру чи систему, здатну дати рішення. Затрачають багато зусиль на добування інформації. Пишаються своєю компетентністю, знанням та розумінням усіх сторін будь-якої ситуації.

5. Реалістичний стиль. Для людей із таким стилем мислення важливими є реальні факти – усе, що можна безпосередньо відчути (торкнутись, побачити, почути, пережити тощо). Для них властива конкретність та установка на виправлення і корекцію ситуації з метою досягнення певного результату. Хочуть вести справи безпомилково, обґрунтовано та з повною впевненістю, що якщо вони щось виправили, то далі буде все відбуватись без сюрпризів та непередбачуваних змін. А якщо все ж щось відбудеться, то будуть

намагатись ввести чергове виправлення і знову дотримуватись обраного курсу.

Загалом слід зауважити, що стиль мислення не може бути кращим чи гіршим. Він може виявитися невдалим для конкретної ситуації.

Стиль мислення відбивається на постановці проблем (їх глибині, широті), способах їх вирішення, на поведінці людини в повсякденному житті.

Відповідно, стиль мислення позначається на навчальній діяльності особистості. Когнітивний стиль пов'язаний із тим, як учень, студент розуміє, запам'ятовує, думає і розв'язує завдання.

На сьогодні відомо, що відмінності в когнітивному стилі самі по собі мало впливають на успішність навчальної діяльності особистості. Але в поєднанні з методикою викладання він може або сприяти досягненню найкращих результатів, або сповільнювати їх досягнення.

Якщо навчальна діяльність побудована відповідно до улюбленого способу мислення учня, студента, то його пізнавальні функції пристосовуються до неї [13]. Якщо методика викладання узгоджується зі стилем мислення учнів, студентів, то вони здатні досягти найкращих результатів.

Відомо також, що когнітивні стилі можуть змінюватись внаслідок професійного навчання [8]. Відтак, з метою професійного розвитку та формування належного рівня професійної компетентності когнітивний стиль можна цілеспрямовано змінювати.

Студентський вік охоплює два періоди загальновідомої вікової класифікації: пізня юність та рання дорослість.

На період ранньої дорослості припадають такі важливі досягнення пізнавальної сфери особистості: розвиток діалектичного мислення,

смыслових систем, гнучкості мислення [10].

Діалектичне мислення пов'язане зі здатністю обмірковувати, синтезувати протилежні думки, інтегрувати ідеальне і матеріальне, потенційне й актуальне, реальне і фантастичне. Завдяки йому практичний, звичайний світ (реальне) постає діалектичною корекцією штучності абстрактного, формально-операційного мислення (ідеального). Саме у цьому полягає сила мислення дорослої людини.

Смыслові системи є утвореннями, які впорядковують життєвий досвід, організують мислення людини і зумовлюють певну її поведінку. Зі вступом у доросле життя індивідуальні смыслові системи особистості набувають своєрідності, зберігаючи певну спільність зі смысловими системами інших людей, які перебувають на одній стадії вікового розвитку. За спостереженнями психологів, більшість людей структурує і реструктурує своє розуміння світу до 40 років, а то й довше.

Гнучкість мислення забезпечує використання особистістю усіх когнітивних здібностей, якими вона володіє у ранньому дорослому віці. Виявляється вона у вмілому застосуванні за певних обставин образного, логічного і дійового мислення, оптимальному поєднанні їх елементів.

Однією з основних характеристик мислення у ранньому дорослому віці є комплексність мислительних операцій за високого рівня інтеграції різних видів мислення. Наприклад, результати теоретичного мислення, спрямованого на відкриття законів, властивостей предметів, перевіряються практикою, внаслідок чого відбувається його збагачення, а пов'язане з формуванням цілей, складанням планів, проектів практичне мислення у багатьох ситуаціях

ґрунтується на поняттях теоретичного мислення.

Мисленнєва діяльність студентів долає такі стадії розвитку:

1. Дуалістичне інтерпретування світу і свого освітнього досвіду. Свідченням його є прагнення до знань, шукання істини, сприймання світу тільки як доброго чи поганого, правильного чи неправильного. Викладач є особливо авторитетною особою для них, а свою роль вони вбачають у старанному навчанні. Домінує таке мислення на початку навчання.

2. Відкриття для себе й усвідомлення існування різних, навіть протилежних, поглядів. Студенти поступово починають визнавати, схвалювати розмаїття думок, усвідомлюючи право людей на різні погляди.

3. Потреба у формуванні власної думки. На цій стадії, що настає під кінець навчання, студенти самостійно обирають цінності, формують власні погляди та спосіб життя.

За період навчання у закладі вищої освіти відбувається також активне формування індивідуального стилю учіння.

Важливо, щоб у період навчання в ЗВО в особистості сформувалось критичне мислення. Воно необхідне для забезпечення готовності студентів реагувати на різні складні проблеми, що виникають в їх особистому та професійному житті. Підґрунтям такого мислення є аналіз, інтерпретація, оцінка, пояснення, умовиводи та саморегулювання [11]. Вважається, що особистість, яка володіє критичним мисленням, вміє піддати сумніву усталені думки й судження, здатна вести діалог, визначати сутність проблеми й альтернативні шляхи її вирішення, відрізнити факт, який завжди можна перевірити, від припущення та особистої думки [1].

Під критичним мисленням зазвичай мають на увазі процес оцінки

достовірності, точності чи цінності чогось, здатність шукати і віднаходити причини й альтернативні точки зору, сприймати ситуацію в цілому чи змінити свою позицію на підґрунті фактів та аргументів. Це логічне чи аналітичне мислення. Це мислення рефлексивне, оцінне, для якого знання є не кінцевою, а відправною точкою [1].

Прийнято вважати, що розвиток критичного мислення студента сприяє:

- розвитку його інформаційної культури (уміння грамотно та цілеспрямовано працювати з інформацією, застосовуючи при її створенні, обробці, передачі і використанні нові інформаційні технології, сучасні технічні засоби й методи);

- розвитку пізнавальної мотивації, тобто підвищенню інтересу до предмету, процесу навчання, активного опанування навчального матеріалу, розвитку здатності піднімати й формулювати важливі проблеми і питання;

- формуванню соціальної компетентності, тобто комунікативних навичок і відповідальності за свої знання, здібності ефективно спілкуватись із співрозмовником, вирішуючи складні проблеми й переконливо аргументуючи свою точку зору, поважати чужу думку [1; 6; 11 та ін.].

Загалом розвиток критичного мислення орієнтований не на запам'ятання, а на вдумливий творчий процес пізнання, на постановку проблеми, пошук її вирішення, забезпечує більш глибоке опанування матеріалу, підвищує інтерес до процесу навчання і до предмета.

Технологія розвитку критичного мислення уміщує три стадії:

- 1) стадія виклику (пробудження інтересу до отримання нової інформації, актуалізація наявних у студента знань, визначення цілей вивчення матеріалу);

2) стадія осмислення (змістова робота студента з текстом, отримання нової інформації, коректування поставлених цілей навчання);

3) стадія роздумів та рефлексії (формування особистої думки студента про вивчений матеріал, висновок про досягнення мети, корекція, постановка нових цілей навчання) [1].

Із приводу кліпового мислення студентської молоді дослідники зазначають, що його появу спричинили такі передумови: великі обсяги інформації, висока швидкість надходження інформаційного потоку та потреба в його актуальності, велике різноманіття інформації, що надходить, збільшення кількості дій, які здійснює особистості одночасно, зростання діалогічності в соціальному середовищі [13].

Загалом під кліповим мисленням розуміють явище відтворення різнорідних об'єктів, без зв'язних елементів між ними, які характеризуються не логічністю, різнорідністю і високою швидкістю переключення між фрагментами інформації, що веде до відсутності в індивіда цілісного сприймання інформації, яка надходить [13].

Дослідники сходять в думці про те, що розвиток кліпового мислення в сучасних студентів є неунікненням [3; 7; 13 та ін.]. При цьому вони слабо концентрують свою увагу на інформації, яка надходить, не здатні аналізувати її, внаслідок чого у них знижується рівень успішності [13].

Вирізняють такі особливості особистості з кліповим мисленням: 1) відсутність здатності до аналізу, логіки, вміння виділяти головне, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; 2) переважання короточасної пам'яті, за якої інформація швидко стирається (протягом двох-трьох днів); 3) уміння оперувати думками лише малої довжини; із збільшенням складності матеріалів, що вивчаються, спостерігається їх повне нерозуміння;

4) відсутність інтересу до предмету, який вивчається, що пояснюється частковим чи повним його нерозумінням; 5) швидка втомлюваність під час вивчення обов'язкових дисциплін; 6) низька самоорганізація, зумовлена низьким рівнем інтересу до дисципліни, що вивчається [13].

Однак, кліпове мислення має свої важливі переваги: 1) оберігає мозок від надлишкового інформаційного навантаження (тому його ще називають механізмом адаптації у сфері інформаційних технологій) [13]; 2) розвиває багатозадачність (дає можливість здійснювати декілька дій одночасно) [13]; 3) прискорює реакцію (дає можливість швидко відгукуватись та реагувати на будь-які зміни) [13]; 4) висока швидкість обробки інформації і переключуваність з однієї дії на іншу; при цьому будь-який цілісний інформаційний об'єкт стає інструкцією, конкретним завданням для швидкої майже рефлексорної реакції [3]; 5) надання переваги нетекстовій, візуальній, образній інформації (це сприяє більш швидкому сприйманню інформації, ніж у лінійній структурі, викладеній в судженнях); наявність емоційної складової в мотиваційно-регуляторних механізмах [3].

Особливістю кліпового мислення є й те, що оперативна пам'ять потребує постійного завантаження, переробки зовнішньої інформації, у той час, як внутрішнє «самозавантаження» знижене [3]. Окрім того, людина може в будь-який момент вийти із сприйманої системи без наступного відчуття якоїсь незавершеності і нову з будь-якого місця зайти в неї [7].

Аналіз сильних та слабких сторін кліпового мислення особистості засвідчує необхідність правильної організації навчання студентів, розвитку в них уміння користуватись різними мислительними операціями.

Висновки і перспективи. Вище викладене стало підґрунтям для таких висновків:

1. Стиль мислення особистості – це система інтелектуальних стратегій, прийомів, навичок та операцій, що використовується нею в мисленнєвій діяльності. Він формується з дитинства і розвивається до дорослого віку.

2. Стиль мислення тісно пов'язаний із когнітивним стилем як способом сприймання та обробки інформації. При великій різноманітності зазначених стилів у людини зазвичай проявляються якісь домінуючі характеристики мислення.

3. Домінуючий стиль мислення та когнітивний стиль загалом може виявитись неефективним для вирішення різноманітних задач, що постають в діяльності особистості. Ефективність учбової діяльності студентів значною мірою залежить від того, наскільки добре поєднується методика викладання із домінуючими стильовими характеристиками їх мисленнєвої діяльності.

4. У сучасному світі характерною особливістю стилю мислення студентської молоді є кліповість – схильність до відтворення різноманітних об'єктів, без зв'язних елементів між ними, які характеризуються нелогічністю, різноманітністю і високою швидкістю переключення між фрагментами інформації. Вона веде до ускладнень формування бажаної якості мислення студентів – критичності як здатності до оцінки достовірності, точності чи цінності чогось, здатності шукати і віднаходити причини й альтернативні точки зору, сприймати ситуацію в цілому чи змінити свою позицію на підґрунті фактів та аргументів.

5. Для оптимізації навчального процесу у ЗВО необхідно підбирати такі методи викладання, які б забезпечували ефективність мисленнєвого процесу студентів. Для цього важливо дослідити стильові

характеристики мисленнєвої діяльності студентської молоді та розробити методику навчання, яка б максимально враховувала її сильні сторони й розвивала б слабкі.

Вивчення таких характеристик мисленнєвої діяльності студентів складає перспективу наших подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Бронникова Л. М. Развитие критического мышления студентов в процессе изучения математических дисциплин // Современные наукоемкие технологии. 2016. № 3–1. С. 101–105.
2. Жардецька Л. Л. Когнітивні стилі як чинник професійного становлення майбутніх психологів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Прикарп. нац. ун-т ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2007. 20 с.
3. Литвинова М. Б., Штанько А. Д., Тендитный Ю. Г. Работа с клиповым мышлением студентов в образовательном пространстве Украины // Зб. наук. праць. 2016. Вип. LXXIV. Том 1. С. 136–140.
4. Напрасна О. Б. Індивідуально-психологічні особливості когнітивно-стильових характеристик навчальної діяльності студентів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2004. 20 с.
5. Платонов Ю. П. Пять основных стилей мышления людей: практическое руководство. URL: <http://www.elitarium.ru/myshlenie-stil-pragmatik-sintezator-idealist-realist-analitik-povedenie-obshchenie-rukovoditel/> (Дата звернення 22.08.2021 р.).
6. Плотникова Н. Ф. Формирование критического мышления студентов вуза в условиях командной формы организации

обучения: монография. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2015. 84 с.

7. Полевой С. А., Павлова В. В. Особенности обучения студентов с клиповым мышлением // Открытое образование. 2017. Т. 21. № 2. С. 56–67.

8. Попова М. Значущість когнітивних стилів для різних сфер професійної діяльності // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць. 2019. № 46. С. 308–326.

9. Романовська Л. І. Когнітивний стиль особистості як чинник процесу розуміння тексту: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2005. 21 с.

10. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид., переробл., допов. Київ: Академія, 2017. 366 с.

11. Ташланова Н. Д. Развитие критического мышления студентов в вузах // Проблемы современной науки и образования. 2019. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:0TP-Xqm35vMJ:https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-kriticheskogo-myshleniya-studentov-v-vuzah+&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=ua> (Дата звернення: 23.08.2021 р.).

12. Холодная М. А. Когнитивные стили: О природе индивидуального ума. 2-е изд., перераб. И доп. СПб.: Питер, 2004. 384 с.

13. Эльбекьян К. С., Пажитнева Е. В., Макарова Е. В., Муравьева А. Б. Особенности клипового мышления современного студента // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. 2017. №4 (часть 1). С. 289–292.

14. Ann-Loise De Boer, Theo JD Bothma. Thinking style and their role in teaching and learning. 2003. URL: <https://www.researchgate.net/publication/>

[252400208 Thinking styles and their role in teaching and learning.](#) (Дата звернення: 23.08.2021 р.).

References:

1. Bronnikova L. M. (2016) Razvitie kriticheskogo myshleniya studentov v processe izucheniya matematicheskikh disciplin. *Sovremennye naukoemkie tekhnologii*. № 3–1. S. 101–105.

2. Zhardetska L. L. (2007) Kohnityvni styli yak chynnyk profesiinoho stanovlennia maibutnikh psykholohiv: avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.07. Prykarp. nats. un-t im. V. Stefanyka. Ivano-Frankivsk. 20 s.

3. Lytvynova M. B., Shtanko A. D., Tendytnyi Yu. H. (2016) Rabota s klypovym myshlenyem studentov v obrazovatelnom prostranstve Ukrainy. *Zb. nauk. prats. Vyp. LXXIV. Tom 1*. S. 136–140.

4. Naprasna O. B. (2004) Indyvidualno-psykholohichni osoblyvosti kohnityvno-stylovykh kharakterystyk navchalnoi diialnosti studentiv: avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.01. Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. Kyiv. 20 s.

5. Platonov YU. P. (2007) Pyat' osnovnyh stilej myshleniya lyudej: prakticheskoe rukovodstvo. URL: <http://www.elitarium.ru/myshlenie-stil-pragmatik-sintezator-idealist-realist-analitik-povedenie-obshchenie-rukovoditel/> (Data zvernennya 22.08.2021 r.).

6. Plotnikova N. F. (2015) Formirovanie kriticheskogo myshleniya studentov vuza v usloviyah komandnoj formy organizacii obucheniya: monografiya. Kazan': Izd-vo Kazan. un-ta. 84 s.

7. Polevoj S. A., Pavlova V. V. (2017) Osobennosti obucheniya studentov s klipovym myshleniem. *Otkrytoe obrazovanie*. T. 21. № 2. S. 56–67.

8. Popova M. (2019) Znachushchist kohnityvnykh styliiv dlia riznykh sfer profesiinoi diialnosti.

Problemy suchasnoi psykholohii: zb. nauk. prats. № 46. S. 308–326.

9. Romanovska L. I. (2005) Kohnityvnyi styl osobystosti yak chynnyk protsesu rozuminnia tekstu: avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.01. In-t psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. Kyiv. 21 s.

10. Savchyn M. V., Vasylenko L. P. (2017) Vikova psykholohiia: navch. posib . 3-tie vyd., pererobl., dopov. Kyiv: Akademiia. 366 s.

11. Tashlanova N. D. (2019) Razvitie kriticheskogo myshleniya studentov v vuzah. *Problemy sovremennoj nauki i obrazovaniya*. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:0TP-Xgm35vMJ:https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-kriticheskogo-myshleniya-studentov-v->

vuzah+&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=ua

(Data zvernennya: 23.08.2021 r.).

12. Holodnaya M. A. (2004) Kognitivnye stili: O prirode individual'nogo uma. 2-e izd., pererab. I dop. SPb.: Piter. 384 s.

13. El'bek'yan K. S., Pazhitneva E. V., Makarova E. V., Murav'eva A. B. (2017) Osobennosti klipovogo myshleniya sovremennogo studenta. *Mezhdunarodnyj zhurnal prikladnyh i fundamental'nyh issledovanij*. №4 (chast' 1). S. 289–292.

14. Ann-Loise De Boer, Theo JD Bothma (2003). Thinking style and their role in teaching and learning. URL: https://www.researchgate.net/publication/252400208_Thinking_styles_and_their_role_in_teaching_and_learning. (Data zvernennya: 23.08.2021 r.).

THE STYLE OF THINKING ACTIVITY OF MODERN YOUTH AS A SCIENTIFIC AND PRACTICAL PROBLEM

Ivanova I.O., Martyniuk I. A.

Abstract. *The statistic is based on the state of the art of scientific advancement in the style of misinformation of the modern student youth. The style of the target is to be seen as a system of intellectual strategies, priyom, a quick reference to the operation of a specialty, how to be victorious with it in a target performance. To respect the links to the style of the targeting from the cognitive style as the way of receiving and processing information. It is to be determined that the effectiveness of the educational performance of students is significant because of the fact that the methodology of victoriousness will be the same because of the dominant style characteristics of their thinking activity. Respect for class is characteristic of the specialty of the style of thinking of the current student youth. It is emphasized that the tendency to reproduce heterogeneous objects, without coherent elements between them, which are characterized by illogicality, heterogeneity and high speed of switching between pieces of information, leads to difficulties in forming the desired quality of students' thinking – criticality as the ability to assess reliability, accuracy or values of something, the ability to search for and find causes and alternative points of view, to perceive the situation as a whole or to change one's position on the basis of facts and arguments. It is noted that in order to optimize the educational process in university it is necessary to select such teaching methods that would ensure the effectiveness of the thinking process of students.*

Keywords: *style of thinking, mental activity, student youth, cognitive style, stylistic characteristics of mental activity.*